

PSYCHOLOGY AND PEDAGOGICS

**EDITED BY ACADEMICIAN
SERHII MAKSYMENKO**

VOL. 2

**G.S. Kostiuk Institute of Psychology
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine**

PSYCHOLOGY AND PEDAGOGICS

VOL. 2

Recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine
as a text-book for the students of the higher educational establishments

Kyiv
2024

*Recommended by the Academic Council of the G.S. Kostiuk Institute of Psychology
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
(No 12 of 31.10.2024)*

Reviewers:

O.F. Bondarenko – academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Dr. of Psychology, professor;

J.M. Shwalb – Dr. of Psychology, professor;

I.S. Bulakh – Dr. of Psychology, professor.

Contributors: S.D. Maksymenko: Chapter 1: Topics 1–3, 4, 6, 12–14, 17–19; Chapter 2: Topics 1, 4; K.S. Maksymenko: Chapter 1: Topic 2; Chapter 2: Topic 4; O.O. Lazurenko: Chapter 1: Topics 7, 15; Chapter 2: Topics 1, 4; O.M. Shportun, O.M. Nemesh: Chapter 1: Topics 13, 16; Chapter 2: Topics 6–7; L.O. Shatyrko, L.V. Dzyubko: Chapter 2: Topics 2, 3–5; (L.O. Shatyrko: Additional Topic 6); L.A. Tereshchenko, H.V. Savchenko: Chapter 2: Topics 2, 4–5; (H.V. Savchenko: Chapter 1: (Topic 10), Part 5 (Topic 16)); V.M. Nevmerzhytskyi: Chapter 1: Topic 5; Chapter 2: Topics 4, 5, 8; O.D. Hryshko: Chapter 1: Topics 5, 3, 6, 4, 10, 12; O.V. Tarnavska: Chapter 1: Topic 15; Chapter 2: Topics 5–6; Yu.B. Irkhin: Chapter 1: Topics 6, 14; Chapter 2: Topic 5; A.U. Esmakhanova: Chapter 1: Topic 8; N.O. Bondarenko: Chapter 1: Topic 3; O.O. Kucherenko Chapter 1: Topic 7; D.O. Mosharov: Chapter 1: Topic 6.

**Serhii D. Maksymenko, Ksenia S. Maksymenko, Olena O. Lazurenko,
Oksana M. Shportun, Olena M. Nemesh, Larysa O. Shatyrko, Liudmyla V.
Dziubko, Liudmyla A. Tereshchenko, Volodymyr M. Nevmerzhytskii, Hanna
V. Savchenko, Oleksandr D. Hryshko, Olena V. Tarnavska, Yurii B. Irkhin,
A.U. Esmakhanova, N.O. Bondarenko, Oleksandr O. Kucherenko, Dmytro
O. Mosharov**

P86 Psychology and Pedagogics: text-book. Vol. 2. Kyiv: Liudmyla Publishing House, 2024. 144 p.
ISBN 978-617-555-243-8

The textbook "Psychology and Pedagogy" presents the principles of the normative course of psychology and pedagogy. It analyzes the correspondence to mental processes, mental activity, emotional-volitional sphere, and individual personality traits. Aspects of personality psychology, group psychology, and communication psychology are examined. Methodology is explored extensively, covering the application of worldview principles from theory to practice and creativity.

The modern development of technologies creates new challenges for creative thinking and youth personality formation. As G.S. Kostiuk once predicted, practical activity serves as the foundation capable of rethinking established approaches to education and creativity. However, the rapid implementation of technologies leaves many open questions requiring methodological understanding. Today, the key task is to find methods that can stimulate the creative development of individuals in a technological environment.

Research conducted within the framework of cultural-historical theory confirms the importance of a genetic approach that takes into account self-development and the dynamics of creativity. The experimental-genetic method allows isolating genetic-primal units within genetic programs, which constitute entire classes of educational tasks. Creativity development cannot be confined to traditional stimulus-response models or simplified algorithm use.

To encompass the full spectrum of culture, principles of a genetic-modeling method were developed, based on:

1. Unit Analysis Principle – isolating the initial contradictory relationship generating a class of phenomena as a whole;
2. Historicism Principle – unity of genetic and experimental lines in research;
3. Systematic Principle – a holistic view of mental formations;
4. Projection Principle – active modeling and reproduction of mental forms under specific conditions.

Unit analysis highlights the genetic-primal unit of personality – the need – as the informational and energetic property of humans expressed in life's expansion through ontogenesis and phylogenesis. The experimental-genetic method combines "unit analysis" with the genetic trajectory of scientific research, giving this analysis the status of scientific substantiation for the development of mental processes. This research approach led to all mental formations being considered as processes rather than static entities.

A series of specialized tasks at the end of each section ensures active and conscious assimilation of the educational material. Thus, the cornerstone of modern methodology for fostering creativity in the growing generation lies in the integration of the genetic-creative method, ensuring freedom of choice, stimulating independent thinking, and fostering harmonious coexistence between technology and human imagination.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN 978-617-555-243-8

URD 159.9:37.015.3(075.8)

© Serhii D. Maksymenko, Ksenia S. Maksymenko,
Olena O. Lazurenko et. al., 2024

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА

Том 2

*За загальною редакцією
академіка С. Д. Максименка*

*Підручник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
2024

УДК 159.9:37.015.3(075.8)

П86

*Рекомендовано Вченуою радиою Інституту психології імені Г. С. Костюка
НАПН України (протокол № 12 від 31.10.2024 року)*

Рецензенти:

О. Ф. Бондаренко – дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор;

Ю. М. Швалб – доктор психологічних наук, професор;

І. С. Булах – доктор психологічних наук, професор.

Співавтори: С. Д. Максименко: Розділ 1: теми 1–3, 4, 6, 12–14, 17–19; Розділ 2: тема 1, 4; К. С. Максименко: Розділ 1: тема 2; Розділ 2: тема 4; О. О. Лазуренко: Розділ 1: тема 7, 15; Розділ 2: тема 1, 4; О. М. Шпортун, О. М. Немеш: Розділ 1: тема 13, 16; Розділ 2: теми 6–7; Л. О. Шатирко, Л. В. Дзюбко: Розділ 2: тема 2, 3–5; (Л. О. Шатирко: додатково тема 6); Л. А. Терещенко, Г. В. Савченко: Розділ 2: тема 2, 4–5; (Г. В. Савченко: Розділ 1: (тема 10), Частина 5 (тема 16)); В. М. Невмержицький: Розділ 1: тема 5; Розділ 2: теми 4, 5, 8; О. Д. Гришко: Розділ 1: тема 5, 3, 6, 4, 10, 12); О. В. Тарнавська: Розділ 1: тема 15; Розділ 2: теми 5–6; Ю. Б. Ірхін: Розділ 1: тема 6, 14; Розділ 2: тема 5; А. У. Есмаханова: Розділ 1: тема 8; Н. О. Бондаренко: Розділ 1: тема 3; О. О. Кучеренко: Розділ 1: тема 7; Д. О. Мошаров: Розділ 1: тема 6.

**Максименко С. Д., Максименко К. С., Лазуренко О. О., Шпортун О. М.,
Немеш О. М., Шатирко Л. О., Дзюбко Л. В., Терещенко Л. А.,
Невмержицький В. М., Савченко Г. В., Гришко О. Д., Тарнавська О. В.,
Ірхін Ю. Б., Есмаханова А. У., Кучеренко О. О., Мошаров Д. О.**

П86 Психологія і педагогіка: підручник. Том. 2. Київ: «Видавництво Людмила», 2024. 144 с.

ISBN 978-617-555-243-8

У підручнику Психологія і педагогіка викладено принципи нормативного курсу Психології і педагогіки. Проаналізовано відповідності психічним процесам, психічній діяльності, емоційно-вольовій сфері, індивідуальним особливостям особистості. Розглядаються аспекти психології особистості, психології групи та психології спілкування. Широко розглядається методологія – це застосування принципів світогляду у пізнанні від теорії до практики і творчості. Сучасний розвиток технологій створює нові виклики для креативного мислення та формування особистості молоді. Як колись

передбачав Г.С. Костюк, саме практична діяльність виступає тим фундаментом, що здатен переосмислити усталені підходи до навчання і творчості. Проте швидке впровадження технологій залишає чимало відкритих питань, які потребують методологічного осмислення. Сьогодні ключовим завданням стає пошук таких методів, які здатні стимулювати креативний розвиток індивіда в умовах технологічного середовища.

Дослідження, проведені в межах культурно-історичної теорії, підтверджують важливість генетичного підходу, що враховує саморозвиток і динаміку творчості. Через експериментально-генетичний метод який дає можливість вичленити генетично-виходні одиниці в предметах генетичних програмах яка конституює весь клас навчальних задач. Розвиток креативності не може бути замкнутим у межах традиційних моделей стимул-реакції або спрощеного використання алгоритмів. Для того, щоб охопити всю палітру культури, ми розробили принципи побудови генетико-моделюючого методу який базується на принципах: 1) принцип аналізу за одиницями (вичленування виходного суперечливого відношення, що породжує клас явищ як ціле); 2) принцип історизму (принцип єдності генетичної та експериментальної лінії у дослідженні); 3) принцип системності (принцип цілісного розгляду психічних утворень); 4) принцип проектування (принцип активного моделювання, відтворення форм психіки в особливих умовах). Принцип аналізу за одиницями і вичленити генетично-виходну одиницю особистості – нужди – це інформаційно-енергетична властивість людини, яка полягає в експансії життя в онто і філогенезі. В експериментально-генетичному методі «аналіз за одиницями» поєднався з генетичним шляхом наукового дослідження, і в результаті цього даний аналіз набув статусу наукового обґрунтування розвитку психічних процесів. Такий підхід до дослідження привів до того, що всі психічні утворення як щось стало почали розглядатися як процеси. Серія спеціальних завдань наприкінці кожної частини забезпечує активне та свідоме засвоєння навчальної інформації. Таким чином, ключова ланка сучасної методології розвитку творчості зростаючого покоління полягає в інтеграції генетико-креативного методу, який забезпечує свободу вибору, стимулює самостійність мислення і сприяє гармонійному співіснуванню технологій та людської уяви.

Всі права захищені. Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена, збережена в інформаційно-пошуковій системі або передана в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними, механічними, фотокопіюванням, записом або іншим способом, без попереднього письмового дозволу видавця.

ISBN 978-617-555-243-8

УДК 159.9:37.015.3(075.8)

© С. Д. Максименко, К. С. Максименко,
О. О. Лазуренко та інш., 2024

CONTENTS

UNIT II PEDAGOGICS.....	9
CHAPTER I	
INTRODUCTION to PEDAGOGICS	9
Part 1. The Subject and Tasks of Pedagogics	9
1.1. Pedagogics as a science	9
1.2. The basic categories of pedagogics.....	10
1.3. System of pedagogical sciences.....	12
1.4. Methods of pedagogical research.....	15
Part 2. History of Pedagogics Development	20
2.1. Appearance of the science of upringig.Classical antiquity.....	20
2.2. The Middle Ages Pedagogics.	21
2.3. Renaissance.....	22
2.4. Pedagogics in a XVII-XIX -th century.	23
2.5. Pedagogics in the XX-th centuries. Modern foreign pedagogical concepts ...	27
Part 3. The General Laws of Development	31
3.1. Development of the person. Heredity and environment.....	31
3.2. Activity as the development factor	33
3.3. Age and specific features of development.....	33
CHAPTER II	
DIDACTICS: THE THEORY OF TEACHING AND EDUCATION	37
Part 4. Essence of process of training	37
4.1. Didactics as a process	37
4.2. Content of educational process.....	38
Part 5. Methods, Types and Forms of Training	42
5.1. Contents and Classification of methods of training	42
5.2. A choice of methods of training	45
5.3. Types of training. Modes of study.....	45
Part 6. Content of Education	52
6.1. Concept and Structure of education	52
6.2. Essence and laws of educational process at the higher school.....	63

6.3. Value of education in development of society and individual	97
6.4. Bologna process and the national higher school	109
6.5. Education in other countries.....	114

CHAPTER III THE THEORY OF UPBRINGING..... 130

Part 7. Essence and Content of the Process of Upbringing	130
7.1. Features and laws of Upbringing Process	130
7.2. The purposes and problems of upbringing.....	131
7.3. Upbringing components	131

Part 8. Principles, Forms and Methods of Upbringing Process.....	135
8.1. Specificity and characteristic of upbringing principles.....	135
8.2. Forms, methods and upbringing receptions	136
8.3. Choice and classification of upbringing.methods	136

Questions and tasks for individual work:

- 1.What are the main upbringing principles?
- 2.From resulted concept choose as what you consider Upbringing principles.
  - a) Moral education and development.
  - b) Public orientation of upbringing,
  - c) Upbringing and development,
  - d) Connection between life and work.
  - e) Support on positive in upbringing.
  - f) The complex approach in upbringing.
  - g) Upbringing humanisation.
  - h) Evidence of upbringing influences.
  - i) Self-upbringing and re-upbringing.
  - j) The Personal approach.
- 3.What does the public orientation of upbringing mean?
- 4.What are the rules of realisation of a principle public on direction of upbringing?
  - 5.In what essence of a principle of a support on the positive?
  - 6.In what essence of a principle of a humanisation of upbringing?
  - 7.In what essence of the personal approach to upbringing?
  - 8.In what essence of a principle of unity of upbringingal influences?
  - 9.Name advantages of individual forms of upbringing.
  - 10.What are the methods of upbringing?

Used and suggested literature

1. Л.П.Вовк., О.С.Падалка, Г.Д.Панченко. Виховання у цілісному педагогічному процесі. Навчально-методичний комплекс. – К, 2008.
2. Галузинський В.М., Євтух М.З. Педагогіка (теорія та історія). – К., 1995.
3. Зверєва І.Д., Коваль Л.Г. Практикум з педагогіки. – К., 1996.
4. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва. – К., 1993.
5. Косьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. – К., 1993.
6. Люріна Т.І. Українська родина. – К., 1998.
7. Максименко С.Д., Назар М.М. Построение проукраинских ментальных карт для обеспечения информационной безопасности граждан Украины (Часть первая). Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. Issue: 4

(10): Psychology. Economics / Ed. by S. Maksymenko, V. Lunov, A. Hall. Co-pub. Publishing office: Accent Graphics Communications – Hamilton, ON, 2015. P. 88-108.

8. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К.: КДІП, 1990. 240 с.

9. Максименко С.Д. Основи генетичної психології. – К., 1998. – 218 с.

10. Максименко С.Д. Общая психология. – М. – К.: Рефл-бук, Ваклер, 1999. 528 с.

11. Максименко С.Д. Загальна психологія. – К.: Форум, 2000. 543 с.

12. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія: навч. посібн. 2-ге вид., стереотип. Київ: МАУП, 2001. 256 с.

13. Максименко, С. Д. (2002). Розвиток психіки в онтогенезі: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології (Т. 1). Київ: Ваклер.

14. Максименко С.Д. Загальна психологія. – Вінниця: Нова книга, 2004. 701 с.

15. URL : <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/part/view/715>

16. Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. Психологія особистості: підручник. Київ: ТОВ «КММ», 2007. 296 с.

17. Sergiy D. Maksymenko, Mykola B.Yevtukh, Yaroslav V.Tskekhmister, Kseniia S.Maksymenko, Olena O.Lazurenko. Psychology and Pedagogics: Text-book.- K.: Publishing house 'Slovo', 2012.-520 p.

18. Maksymenko S.D. (2015). Genesis of Personality Existence: monography. Montreal: Accent Graphics Communication

19. Максименко С.Д., Орап М. Psycholinguistic Predictors of Health (Психологічні предиктори здоров'я) // Psycholinguistics. – 2018. – №24(1) –Р. 252-268.

20. Максименко С., Ткач Б., Литвинчук Л., Онуфрієва Л. (2019). Нейропсихолінгвістичне дослідження політичних гасел із зовнішньої реклами. Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics, 26 (1), 246-264. DOI 10.31470/2309-1797-2019-26-1- 246-264.

21. Maksimenko S.D., Serdiuk L. Psychological Potential of personal self-realization. Social Welfare. Interdisciplinary Approach, 6(1), 93-100
22. Maksymenko, O. Lysenko Modern methods of diagnosing virtual addiction among adolescents: relevance and prospects. Монографія/ за ред. Аніти янковської, Riga, Latviaa,: IZDEVNICIBA BALTIIA PUBLISHING, 2019.C.-394-410
23. Maksimenko S.D. Principles of website design for professional psychological diagnosis in different specialities. Information Technologies and Learning Tools / Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine. -2019. - Vol. 73., № 5. – Р. 284-294.
24. Максименко С.Д., Костюк О.В., Максименко К.С., Немеш О.М., Луньов В.Є. Мультилінгвістичний дискурс невротизації майбутніх лікарів: монографія. Київ: "Видавництво Людмила", 2020. 171 с
25. Максименко С.Д. Психологічні особливості розуміння студентами Інтернет-текстів, Psicholinguistics.–2020. – Vol. 28(1),– Р. 95-105.
26. Maksymenko, S.D.(2021) Genetic principles of creative personality confident as a propulsion of mental development. Ottawa: Accent Graphics Communications and Publishing. Glasgow: Society for the support of publishing initiatives and scientific mobility Limited.- 615 p.
27. Максименко С.Д., Я.В. Руденко, А.М. Кушнєрьова, В.М. Невмержицький. Психічне здоров'я особистості: посібник для вищих навчальних закладів. Київ: "Видавництво Людмила", 2021. 438 с.
28. Максименко С.Д., Яланська С.П. Генетико-креативний підхід: діяльнісне опосередкування особистісного розвитку: монографія. Київ: "Видавництво Людмила", 2021. 508 с.
29. Максименко С.Д., Піроженко Т.О., Пророк Н.В., Папуча М.В. Психологічний портрет особистості дитини: вікові періоди Київ: "Видавництво Людмила", 2021. 104 с.
30. Maksimenko S.D. Features of the components of students' psychophysiological readiness to work as teachers, Idōkan Poland Association "IDO MOVEMENT FOR CULTURE. Journal of Martial Arts Anthropology", Vol. 21, no. 2 (2021), pp. 11-18

31. Максименко С.Д., Руденко Я.В. Мультипсихологічний дискурс вокалотерапії психосоматичних розладів особистості: монографія / С.Д. Максименко, Я.В. Руденко. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 904 с.

32. Максименко С., Деркач Л., Кіричевська Е., Касинець М. Психологія когнітивних процесів: науковий посібник / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. Київ: «Видавництво Людмила» 2022. 420 с.

33. Maksymenko S.D., Viktor Burlaka , Oleksii Serdiuk, Jun Sung Hong , Lisa A. O'Donnell, Vitalii Panok and others. Child Internalizing Problems in Ukraine: The Role of Prosocial and Antisocial Friends and Generalized Self-Efficacy/ Societies 2022, 12, 144.

34. Максименко С.Д., Ірхін Ю.Б., Деркач Л.М., Марусинець М.М., Касинець М.М. Психологічна організація модульного формування когнітивних здібностей: генетико-креативний підхід: навчальний посібник. Том 1. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 384 с.

35. Максименко С.Д., Ірхін Ю.Б., Деркач Л.М., Марусинець М.М., Касинець М.М. Психологічна організація модульного формування когнітивних здібностей: генетико-креативний підхід: навчальний посібник. Том 2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 356 с.

36. Максименко С.Д. Медична психологія: підручник / за редакцією академіка С. Д. Максименка. Том I. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 458 с.

37. Максименко С.Д. Медична психологія: підручник / за редакцією академіка С. Д. Максименка. Том 2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 520 с.

38. Maksymenko S.D., Lunov, Vitalii, Matiash, Mykhailo and Subbota, Spartak and Tolstoukhov, Anatolii, Ukrainian Syndrome: How Ukrainian Youth Understands the New Norm of Life and Relates to Leraing in face to 2022- Full-Scale Russian/ SSRN. -2023-№1(January 15, 2023). -P. 1-10

39. Максименко С.Д., Ірхін Ю.Б., Деркач Л.М., Марусинець М.М., Касинець М.М. Психологічна організація модульного формування когнітивних здібностей: генетико-креативний підхід: навчальний посібник. Том 1. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 384 с.

40. Максименко С.Д., Ірхін Ю.Б., Деркач Л.М., Марусинець М.М., Касинець М.М. Психологічна організація модульного формування

когнітивних здібностей: генетико-креативний підхід: навчальний посібник. Том 2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 356 с.

41. Maksymenko S.D., Maksymenko K.S., Svitlana Yalanska, Nina Atamanchuk, Valeriy Zhamardiy, Viktoriia Donchenko Psychophysiological unloading with compliance taking into account: aeroapiphotherapy resource. Acta Balneologica. – 2023. – № LXV (2), P.98-104

42. Максименко С.Д., Деркач Л.М., Розуміння сучасної когнітивної війни в глобальному вимірі, її генезис в українському контексті: огляд та напрямки майбутніх досліджень. Оборона і стратегія. університет оборони БРНО. Випуск: Том 23, №1 (червень 2023). С.126-148

43. Maksymenko S.D. The Historical Sense of Psychological Crisis: Modern Understanding of Genetical-Psychological and Integrative Approach. SSRN. –2023-№ 3 (May 9, 2023). –P. 1-10

44. Максименко С.Д., Носенко Е.Л., Експериментальна психологія: Підручник для студентів. К.: Центр учебової літератури, 2023. – 360 с.

45. Максименко С.Д., Загальна психологія. Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. –Вид. 2-е, перероб. та доп. – К.: Центр навч. літератури, 2023. – 272 с.

46. Maksymenko, S., Ivashkevych, E., Kharchenko, Y., Tarnavska, O., & Sinjavskaya, N. Semantic and Pragmatic Meaning of Discursive Units in the Process of Communication of a Psychotherapist with a Client. PSYCHOLINGUISTICS, 34(1)2023, 129-172.

47. Максименко С.Д., Л.М. Деркач, Ю.Б. Ірхін. Диференційна психологія. Видання 2-ге, перероблене і доповнене: підручник/ за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. Київ: «Видавництво Людмила», 2024. 572 с.

48. Maksymenko, Serhii, Orthobiosis in Human Development: A Genetic Psychological Perspective on Personality Traits and Their Pathologization (January 29, 2024).

49. Генеза сучасної інформаційно-когнітивної (гіbridної) війни в українському контексті та глобальному вимірі: наукове дослідження/ С.Д. Максименко, Л.М. Деркач. Київ: «Видавництво Людмила», 2024. 128 с.

50. Максименко С.Д. Методологічні принципи конструювання модульного психологічного супроводу і психічного здоров'я :

навчальний посібник. Том. 1 / С.Д. Максименко. Київ:
Видавництво Людмила, 2024. 718 с.

51. Максименко С.Д., Гришко О.Д., Психологічний супровід і
психічне здоров'я: навчальний посібник. Том. 2 / С.Д. Максименко,
О.Д. Гришко. Київ: Видавництво Людмила, 2024. 468 с.

52. Падалка О. С, Нісімчук А. М. та ін. Педагогічні технології. –
К., 1995.

53. Постовой В.Г. Сім'я і діти: програма родинно-
національного виховання. – К., 1997.

54. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Психологія та педагогіка
сімейного спілкування. – К., 1998.

55. Українська родина: Науково-методичний посібник. – К.,
1998.

Навчальне видання

Сергій Дмитрович Максименко
Ксенія Сергіївна Максименко
Олена Олексіївна Лазуренко
Оксана Миколаївна Шпортун
Олена Миколаївна Немеш
Лариса Олексіївна Шатирко
Людмила Віталіївна Дзюбко
Людмила Анатоліївна Терещенко
Ганна Володимирівна Савченко
Володимир Максимович Невмержицький
Олександр Дмитрович Гришко
Олена Вікторівна Тарнавська
Юрій Борисович Ірхін
Алуа Умурзаківна Есмаханова
Нікіта Олександрович Бондаренко
Олександр Олександрович Кучеренко
Дмитро Олексійович Мошаров

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА

Том 2

Підписано до друку 02.12.2024. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 8,5. Наклад 300. Зам. 410.

Надруковано у «Видавництво Людмила»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 5303 від 02.03.2017
«Видавництво Людмила»
03148, Київ, а/с 115
Тел./факс: +380504697485, 0683408332
E-mail: lesya3000@ukr.net